

Színház

**BECKET
VAGY ISTEN BECSÜLETE**
Kecskeméti Katona József
Színház

Anouilh talán legjobb darabja nyers és kegyetlen képet fest a középkorról. Mindenki gátlástalan rabló, működési területét csak a feudális gúlán elfoglalt helye korlátozza. A legnagyobb szabadság a királyé, ő bármit elvehet akárkitől. A királyok, bárók és lovagok féktelen világával átellenben ott az állati nyomorúságban, primitív viszonyok között élő nép, amelyből csupán jelzéseket villant az író. A fő téma egy barátság története, két fiatal férfié, akik közül az egyik Anglia királya, a másik az angol egyház fejedelme lesz. A király mindvégig megmarad fékezhetetlen, csak élvezeteivel törődő nagy gyermeknek. Becket Tamás azonban magasztos cél szolgálatába szegődik s vállalja a vértanúságot is.

Az előadás külsőségei, jelmezei nem sugallják eléggé a középkor vadságát. Egy cipzáras nadrág, mai szabású bőrruha, aranykeretes szemüveg feleslegesen tereli a modern idők felé képzeletünket. Tolnai Miklós Becket szerepében passzívabb a kelleténél, így nem világos, mi az, amiért a király barátságát feláldozza. A király szerepében Oszter Sándor jobban megközelítette a figura lényegét. A játék ritmusa olykor túlságosan lassú, a hiányos szöveg tudás pedig zavaró. A néző

arra gondol, hogy ebből az előadásból három óra nagyon sok. Tapintatos húzásokkal pergőbb és magával ragadóbb lehetett volna Beke Sándor rendezése. (Képzinkön Oszter Sándor és Tolnai Miklós)

Köröspataki Kiss Sándor

Film

PUGACSOV I-II.
Színes szovjet film

A XVIII. század orosz történelmét tanulmányozó középiskolás diákoknak ajánljuk Alekszej Szaltikov filmjét. Megtalálják benne a tankönyv helyzetelemző magyarázatait, szökött jobbágyok mesélik elkeseredésük okait, II. Katalin is kifejti felvilágosult abszolutizmusának ideológiáját, barátjának Voltaire-nek szobrára támaszkodva. Láthatjuk, hogyan szerveződik a parasztfelkelés, miként válik Pugacsov, a doni

kozák, az elégedetlenkedők vezetőjévé, hogyan ölti magára az eltűnt cárról, III. Péter mítoszát. A rendező kellőképpen árnyalja is a lázadók tömegét, bemutatja a különbséget a kiváltságosok féltő kozákjai, a létkért küzdő tatárok, baskírok között.

A képes történelemleckerében keményített blúzi, kiszedett szemöldökű parasztlányok táncolnak, kimosdatott muzikusok áhítoznak a szabadságról. Több szövegszál száll a népdal — megismerjük a Pugacsov-felkelés bel- és külpolitikai okait.

Székely Gabriella

FÉRJ ÉS FELESÉG
Színes lengyel film

A házasság veszélyes vállalkozás. Tönkretelheti két ember életét, és bele is lehet halni. Sylwester Chęcinski rémülten keresgéli a bajok forrását, tanácsalanságában komoly moralizálásra adja a fejét. Divatos szociológiai tanulmányok és újságcikkek laboratóriumában előállított emberpárt vesz vizsgálata tárgyául. A férj szemüveges, nyakkendő technokrata, aki elvárja saját és társa érzelmeit. A feleség addig szenved a lelki ürességtől, amíg maga is érzelmentesen száll ágyról ágyra, fáradtan keresgéli a nagy szerelmet. Persze amúgy mindenük megvan: szép lakásuk, kutyájuk, autójuk.

A rendező alapos munkát végez. A férj és a feleség nézőpontjából is bemutatja az eseményeket. De nem úgy ám, mint évekkkel ezelőtt Cayatte tette a *Családi életben*, nem ugyanazokat az élményeket látjuk a férfi, illetve a nő értelmezésében. Takarékoskodván a filmidővel, Chęcinski olyan fordulatokat tár elénk

kettejük életéből, amelyekről a másik nem is tudhatott. Két előtörténet kapcsolódik össze a tragikus végű házasságban. Valóban nem tréfalog. Nem is tudom, mégis miért vállaljuk ennyien a veszélyt? Sz. G.

Hanglemez

TOSCA

Sokan hajlamosak lebecsülni Puccini *Toscáját*: a *Tosca imája*, a *Levélárja* alapján szentimentálisnak mondják, sőt naturalizmussal is vádolják — a kínzási jelenet miatt. Valami igazság van is benne, de mindez nem árnyékolhatja be az opera nagy erejű: szuggesztív drámaiságát, érzéletes szituációfestését, ragyogó, színes hangszerezését. Persze hogy ezek a kivételes minőségek hiánytalan érvényesüljenek, ahhoz olyan előadásban kell hallgatni a *Toscát*, mint az az 1953-ban készült *Tosca*-felvétel, amelyet az EMI-cégtől átvett és nemrég nálunk is kibocsátott a Hungaroton. A század első felének egyik legnagyobb karmestere, Victor de Sabata dirigálja a produkciót. A milánói Scala zenekarának élén rendkívüli kifejezőerővel kelti életre a partitúrát. Hajlékonyan formálja meg a lírai dallamokat és ugyanakkor hatalmas akcentusokat tud adni a drámai csúcspontoknak

is. *Toscát* a pályája csúcán levő Maria Callas éneklő a lemezen. Párjelenete a Scarpiát alakító Tito Gobbi-val a második felvonásban a hangfelvételen rögzített operazene egyik legkiválóbb művészi teljesítménye. Csupán a hangjukból is kiderül, hogy mindketten milyen elsőrangú színészek voltak. Giuseppe Di Stefano, Cavaradossi megszemélyesítője. főképp a lírai részletekben jeleskedik, finom érzékenységgel megmintázott frázisokat lehet tőle hallani. Ez a lemez már klasszikus érték. (EMI—Hungaroton)

Kertész Iván

TRANSCENDENS ETUDOK
Lazar Berman előadásában

Mint kezdő zenehallgatóknak, nagy csalódást okozott, amikor megtudtam, hogy a Liszt-etűdök jelzője nem érzékföltölti tartalmakra, hanem a megszólaltatás felfoghatatlan nehézségeire utal. Talán e csalódás miatt nem tudtam mindmáig megkedvelni őket, s a *h-moll szonáta* és a Bartókot előlegező kései zongoraművek bővületében üres bravúrokat láttam bennük. Lazar Berman lemeze — talán, mert először hall-

gathattam végig többször is az etűdök teljes sorozatát, megváltoztatta a véleményemet. A *Transzcendens etűdökben* mégsem a virtuozitás a legfontosabb, hanem a formateremtő küzdelem a néha még nem engedelmesskedő anyaggal (mennyire görcsös például a *Mazeppa* című darab a belőle írt későbbi szimfonikus költeményhez képest!), a démoni és heroikus érett Liszt-stílus születik meg bennük, s a legbravúrosabbnak látszó részek vallanak leginkább a vajúdas kínjairól. Kortársaitól (például Chopintól) eltérően Liszt éppen a lendületesebb, csillogóbb darabokban közvetít mélyebb tartalmakat, míg a lassúbb, poétikusnak szánt etűdök (mint az *Emlékezés és az Esti harmóniák*) édesek és zeneileg is kissé sekélyesek. Lazar Berman játéka meggyőző, egyedül az kifogásolható benne, hogy túlságosan hangsúlyozza a Liszt-etűdök kiegyensúlyozatlanságát. A két lemezből álló album negyedik oldalán még két népszerű Liszt-mű hallható: a *III. Magyar rapszódia* és a *Spanyol rapszódia*. (Melodia—Hungaroton)

Baka István

Kiállítás

TAKÁTS GYULA RAJZAI
Kaposvár, Megyei Könyvtár

Takáts Gyula vizuális érzékenységgel, képi látással megáldott költő. „Vibrál a kert ezernyi tükré”, „a kő, az érc, beton világít, mint ég a napkelte után” — verssorok ezek, de aki leírta őket, nemcsak a verszenét érzékeli, hanem látja is a kertet, a hajnali eget. Kevesen tudják, hogy Takáts Gyula fiatalon festőnek készült, és első rajzait Rippl-Rónainak mutatta meg. A rajzpapír és a rajzeszközök később sem hiányoztak keze ügyéből, s vizuális benyomásait, a somogyi táj formáit, környezetének tárgyait, a becehegyi teraszról kinyíló balatoni panorámát, itáliai és görög emlékeit szívesen örökítette meg képen is. Ahogy Takáts Gyula lírájának van sajátos, vizuális stílusa, azonképpen ezeken a kedves és meghitt lapokon is fölismerhetjük a költő egyéni hangját és dallamvezetését. A napfény, a víz, a hullámzó őszi dombok, a vetkőző fák, a karéjos obiú part, a szőlők és pincék a visszatérő motívumai ezeknek a képeknek. De ami igazán egységessé teszi őket, nem a motívumok, a használt eszközök, a toll, a kréta rokonsága, a sárga és a kék színek uralkodó jelenléte, hanem a képekből sugárzó csend és tisztaság, derű és harmónia. Takáts Gyula csak hosszú fontolgatás után bocsátja egy-egy verseskötetében vagy kiállításon nyilvánosság elé rajzait. Képeinek mostani bemutatójára a költő születésének hetvenedik évfordulója adott alkalmat.

Tüskés Tibor

**A SZOLNOKI MŰVÉSZTELEP
100 ÉVE**
Bartók 32 Galéria

A katalógus szerint itt olyan művekkel is találkozhatunk, amelyeket a legújabb kutatás hozott napvilágra. Kérdéses azonban, hogy az az előny, amelyet néhány újabb vászon megismerése jelent, nem válik-e